

۲۱۸۹۱۲۴

به نام خدا

سیاست جنایی
ایران و ایالات متحده آمریکا
در قبال بزهکاری اطفال و نوجوانان

الهام صالحی

سرشناسه	: صالحی، الهام، ۱۳۵۸ مهر -
عنوان و نام پدیدآور	: سیاست جنایی ایران و ایالات متحده آمریکا در قبال بزهکاری اطفال و نوجوانان / الهام صالحی
مشخصات نشر	: تهران: سروشگان، ۱۴۰۰
مشخصات ظاهری	: ۱۶۰ ص: ۵/۱۴×۵/۲۱ س.م.
شابک	: 978-622-6845-30-4
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
موضوع	: بزهکاری نوجوانان -- مطالعات تطبیقی
موضوع	: Juvenile delinquency -- Comparative studies
موضوع	: بزهکاری نوجوانان -- ایران
موضوع	: Juvenile delinquency -- Iran
موضوع	: بزهکاری نوجوانان -- ایالات متحده
موضوع	: -- United States Juvenile delinquency
موضوع	: نوجوانان بزهکار -- ایران -- سیاست دولت
موضوع	: Juvenile delinquents -- Government policy -- Iran
موضوع	: حقوق تطبیقی
موضوع	: Comparative law
رده بندی کنگره	: HV۹۰۰۷۶
رده بندی دیویی	: ۳۶۴/۳۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۵۶۲۳۲۴

نام کتاب:

سیاست جنایی ایران و ایالات متحده آمریکا در قبال بزهکاری اطفال و نوجوانان

نویسنده: الهام صالحی

ناشر: سروشگان

نوبت چاپ: یکم ۱۴۰۰

شمارگان: ۵۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۸۴۵-۳۰-۴

قیمت: ۴۹۰۰۰ تومان

تهران: میدان انقلاب، خیابان کارگر جنوبی، کوچه مهدی زاده، پلاک ۲۷، واحد ۲

تلفن: ۰۲۱۶۶۵۹۱۷۷۹، نمابر: ۰۲۱۶۶۵۹۱۳۷۳

رایانامه: info@soroushgan.ir

تارنما و فروشگاه اینترنتی: www.soroushgan.ir

فهرست:

مقدمه	۹
فصل اول: تعریف مفاهیم	۱۴
۱- تعریف کودک و نوجوان	۱۴
تعریف طفل از منظر حقوق اسلام	۱۶
تعریف طفل از منظر حقوق کامن لا	۱۷
۲- تعریف بلوغ و رشد	۱۷
مفهوم شرعی و قانونی بلوغ و رشد	۱۷
مفهوم علمی بلوغ	۲۰
۳- تعریف بزهکاری و ویژگی های بزهکاری اطفال و نوجوانان	۲۱
تعریف بزهکاری	۲۱
ویژگی های بزهکاری اطفال و نوجوانان	۲۴
۴- مفهوم و شرایط استقرار مسئولیت کیفری	۲۵
مفهوم مسئولیت کیفری	۲۵
شرایط استقرار مسئولیت کیفری	۲۶
سن مسئولیت کیفری	۲۶
سن مسئولیت کیفری در تاریخ حقوق کیفری اطفال در ایران	۲۶
رابطه ی سن و بزهکاری	۳۰
۵- مقایسه نظام حقوقی رومی ژرمنی با نظام حقوقی کامن لا	۳۳
۶- وجه تمایز دادرسی مدنی با دادرسی کیفری	۳۷
۷- تعریف جرم شناسی، انواع آن و نقش آن در بزهکاری کودکان و نوجوانان	۳۸
فصل دوم: نظریات و مکاتب	۴۲
نظریه های ارائه شده در رابطه با بزهکاری کودکان و نوجوانان	۴۲
۱- نظریه برچسب زنی ادوین لمرت	۴۲
۲- نظریه همنشینی افتراقی ساترلند	۴۵
۳- نظریه فشار ساختار اجتماعی مرتون	۴۶
مکاتب جرم شناسی	۴۸

- ۴- مکتب کلاسیک ۴۸
- ۵- مکتب مارکسیستی ۵۰
- ۶- مکتب اثباتی (تحقیق) ۵۱
- ۷- مکتب زیست شناسی ۵۳
- ۸- مکتب جامعه شناسی ۵۷
- ۹- مکتب روانشناسی ۵۹

فصل سوم: تحولات دادرسی کیفری کودکان و نوجوانان بزهکار در نظام حقوقی

ایران ۶۴

- ۱- مقدمه ۶۴
- ۲- از ابتدای عصر مشروطیت تا انقلاب اسلامی ۶۴
- ۳- قانون مجازات عمومی ۱۳۰۴ ۶۵
- ۴- قانون مربوط به تشکیل دادگاه اطفال بزهکار ۶۶
- ۵- قانون مجازات عمومی ۱۳۵۲ ۶۷
- ۶- پس از انقلاب اسلامی تا اکنون ۶۸
- ۷- لایحه قانونی تشکیل دادگاههای عمومی ۱۳۵۸ (مصوب شورای انقلاب) ۶۸
- ۸- قانون اصلاح موادی از آیین دادرسی کیفری (مصوب ۱۳۶۱/۶/۶) ۶۹
- ۹- قانون راجع به مجازات اسلامی (۱۳۶۲) و قانون مجازات اسلامی (مصوب سال ۱۳۷۰) ۶۹
- ۱۰- قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب در امور کیفری مصوب ۱۳۷۸ ۷۰
- ۱۱- لایحه رسیدگی به جرائم اطفال و نوجوانان ۷۱

فصل چهارم: تحولات دادرسی کیفری کودکان و نوجوانان بزهکار در نظام

حقوقی آمریکا ۷۴

۷۴ ۱- مقدمه:

- ۲- از ابتدای سده نوزدهم تا قانون دادگاه اطفال ایالت ایلینویز ۱۸۹۹ ۷۴
- ۳- دعوای کروزر و وارد شدن نظریه پرنس پتیریا به نظام حقوقی آمریکا در سال ۱۸۳۸ ۷۶
- ۴- از قانون دادگاه اطفال ایالت ایلینویز ۱۸۹۹ تا دادگاههای معاصر ۷۸
- الف. دعوای کنت علیه ایالت متحده ۱۹۶۶ ۸۱
- ب. دعوای گالت ۱۹۶۷ ۸۲
- ج. دعوای ساموئل وینشیپ ۱۹۷۰ ۸۳

فهرست مطالب • ۷

د. دعوای مک کیور علیه پنسیلوانیا ۱۹۷۱.....	۸۴
ذ. دعوای برید علیه جونز ۱۹۷۵.....	۸۴
ر. دعوای ایالت نیوجرسی علیه تی ال ۱۹۸۴.....	۸۶
۵- تحولات دادرسی اطفال بزهکار در ایالت واشنگتن.....	۸۹
فصل پنجم: مرحله های دادرسی کیفری کودکان و نوجوانان بزهکار در نظام	
حقوقی ایران.....	۹۳
۱- فرایند کشف، تعقیب و تحقیق جرائم اطفال در نظام حقوقی ایران.....	۹۳
۲- مرحله ی دادرسی (رسیدگی دادگاه).....	۱۰۶
فصل ششم: مرحله های دادرسی کیفری کودکان و نوجوانان بزهکار در نظام	
حقوقی آمریکا.....	۱۲۰
۱- فرایند کشف، تعقیب و تحقیق جرائم اطفال در نظام حقوقی آمریکا.....	۱۲۰
انتخاب دادستان اطفال و شرایط انتخاب آن.....	۱۳۳
۲- مرحله دادرسی یا رسیدگی دادگاه.....	۱۳۴
واگذاری صلاحیت به دادگاه کیفری بزرگسالان جهت محاکمه ی اطفال.....	۱۳۷
فصل پنجم: نتیجه گیری.....	۱۵۳
منابع فارسی.....	۱۵۹
منابع غیر فارسی.....	۱۶۱

مقدمه

در کشور آمریکا در اوایل قرن نوزدهم با اطفال در صورت ارتکاب جرم همانند بزرگسالان رفتار می‌شد، تا اینکه در اواخر قرن مذکور فعالیت های افراد اصلاح طلب موسوم به "نجات دهندگان کودکان" به نتیجه رسیده وبالاخره در سال ۱۸۹۹ اولین دادگاه اطفال در شهر بزرگ شیکاگو تشکیل شد. نظام عدالت اطفال آمریکا از زمان پیدایش تا زمان معاصر تحولات زیادی را به خود دیده است. دادگاه های اطفال آمریکا در ابتدا از "مدل اصلاح و تربیت" پیروی می کردند، مدل اصلاح و تربیت مخالف رسمی شدن دادرسی اطفال بود و بیشتر از بزه ارتكابی به عوامل بزهکاری و تأمین نیازها و تربیت اطفال بزهکار نظر داشت. بسیاری از حقوق اساسی اطفال در این دوره به بهانه‌ی غیر رسمی بودن دادرسی نادیده گرفته می‌شد تا اینکه دیوان عالی فدرال طی چند رأی، حقوقی را که اطفال به مدت ۷۰ سال از زمان تأسیس اولین دادگاه اطفال از آنها محروم شده بودند به آنها اعطا کرد و بدین ترتیب آیین دادرسی اطفال تا حد زیادی به آیین دادرسی بزرگسالان نزدیک شد. با افزایش نرخ تکرار جرم و همچنین افزایش ارتکاب جرائم خشونت آمیز از ناحیه اطفال، به خصوص در دهه های ۹ و ۸ قرن بیستم، نظام عدالت اطفال از مدل اصلاح و تربیت فاصله گرفت و به "مدل عدالت سزادهنده" گرایش پیدا کرد، به پیروی از این مدل قانونگذاران ایالت های آمریکا اطفال را در قبال جرم ارتكابی مسئول دانسته و برای آنها "مجازات های دارای حداقل اجباری" در نظر می گرفتند [بر خلاف مدل اصلاح و تربیت که مجازات ها غیر معین بود، و به نظر قاضی دادگاه بستگی داشت]. همچنین به پیروی از این مدل شرایط انتقال نوجوانان به دادگاه کیفری جهت محاکمه نیز آسانتر شد. به طور خلاصه، نظام عدالت اطفال در

این دو دهه به مجازات و اثر بازدارندگی آن اهتمام خاص داشت.

باید گفت که علت عدم موفقیت دادگاه اطفال در اصلاح و درمان اطفال بزهکار نه ناشی از در پیش گرفتن مدل اصلاح و تربیت، بلکه ناشی از شکاف و عدم کنترل این دادگاه نسبت به برنامه های تربیتی پس از صدور حکم بود. بسیاری از برنامه های اصلاحی و مؤسسه های تربیتی به وسیله گروه های مذهبی و افراد خیرخواه بنیان نهاده شد و این برنامه ها همواره با خطر کمبود بودجه و تعطیلی (عدم ثبات) مواجه بود. بنابراین عدم موفقیت دادگاه های اطفال نه ناشی از پیروی از مدل اصلاح و تربیت، بلکه مربوط به فاز و مرحله ای اجرای حکم بود.

پس از مدل اصلاح و تربیت و مدل عدالت سزا دهنده، از ابتدای قرن ۲۱ اُم نظام عدالت اطفال در ایالات متحده آمریکا به "مدل عدالت ترمیمی" گرایش پیدا کرده است. رویکرد عدالت ترمیمی بر "مشارکت فعال همه طرف های دعوا" در دادرسی ها اصرار می ورزد و سعی می کند بین منافع بزه دیده، بزهکار و جامعه یک تعادل برقرار کند، از اینرو به آن "رویکرد تعادلی" نیز گفته شده است.

در زمان حکومت مدل اصلاح و تربیت، از آنجا که تمرکز اصلی بر روی نیاز طفل (به اصلاح و تربیت) بود تا جرم ارتكابی، دادستان در فرایند دادرسی ها حضور نداشت. وظیفه ی غربال پرونده ها و یا صدور قرار رسیدگی به عهده مأمورین بخش ورودی (مقدماتی) دادگاه بود، بیشتر این مأمورین جزو مأمورین تعلیق مراقبتی بودند. با زوال حکومت مدل اصلاح و تربیت، دادستان جای خود را در فرایند دادرسی اطفال باز کرد.

هم اکنون دادستان ویژه اطفال دارای اختیارات و وظایف زیادی است. از زمره ی این وظایف و اختیارات می توان به موارد زیر اشاره کرد:

- ۱- دادستان به فرایند کشف جرم، تعقیب و تحقیقات مقدماتی نظارت دارد تا تعقیب های بی پایه و اساس علیه طفل صورت نگیرد.
- ۲- دادستان می تواند با وکیل مدافع بر سر اتهامات طفل به چانه زنی

بپردازد؛ توافقات صورت گرفته بین وکیل مدافع و داستان باید به تأیید قاضی برسد و تصمیم نهایی با قاضی دادگاه اطفال است.

۳- دادستان مکلف است بزهکاری طفل متهم را "ورای شک معقول" ثابت کند.

۴- دادستان و یا نماینده ی وی مکلف هستند در جلسه تعیین مجازات حاضر شده و پیشنهاد خود را راجع به نحوه تعیین مجازات ارائه دهند و ... در نظام حقوقی ایران، قانون تشکیل دادگاه اطفال ۱۳۳۸ با تعیین سن مسئولیت کیفری نسبی به مسئولیت تدریجی اطفال معتقد بود. در قوانین کیفری پس از انقلاب اسلامی، مسئولیت تدریجی اطفال نادیده گرفته شد. به موجب این قوانین "اطفال در صورت ارتکاب جرم مبری از مسئولیت کیفری اند" و طفل کسی است که به حد بلوغ شرعی نرسیده باشد. سن بلوغ شرعی نیز به عنوان یک اماره به ترتیب برای دختران ۹ سال و برای پسران ۱۵ سال قمری است. بنابراین به موجب این قوانین کسی که بالغ نباشد مسئولیت کیفری ندارد و کسی که به حد بلوغ رسیده باشد همانند یک شخص بزرگسال دارای مسئولیت تام کیفری است. درواقع در این قوانین مرحله سنی نوجوانی به عنوان دوره ای که شخص باید دارای مسئولیت نسبی باشد نادیده گرفته شده است؛ یعنی مرحله ی کودکی یا طفولیت (فاقد مسئولیت کیفری)، بعد مرحله ی بزرگسالی (مسئولیت تام کیفری).

در نظام جهشی مسئولیت کیفری ایران، دختر یک روز مانده به ۹ سال تمام قمری و پسر یک روز مانده به ۱۵ سال قمری مبرا از مسئولیت کیفری است در حالیکه اگر با فاصله یک روز بعد مرتکب جرم شوند، دارای مسئولیت کیفری تام بوده و همانند یک مجرم بزرگسال به آنان رفتار خواهد شد. در واقع می توان گفت مطابق مقررات قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۷۸، کودک و نوجوان بزهکار وجود ندارد زیرا فرد یا کودک است که از مسئولیت کیفری مبری است و یا بزرگسال که مجازات ها در مورد وی

کامل اعمال می‌شود.

بحث از دادرسی افتراقی متوجه محدوده سنی خاصی است که سن مسئولیت نسبی نامیده می‌شود و این محدوده سنی در مقررات قانون پیش گفته دیده نمی‌شود. بنابراین می‌توان ادعا کرد که در حال حاضر در نظام حقوقی ایران دادرسی افتراقی ویژه اطفال و نوجوانان وجود ندارد. تا زمانی که محدود سنی مشخصی به عنوان محدوده سنی مسئولیت تدریجی اطفال و نوجوانان تعیین نشود، تدوین مقررات شکلی فاقد فایده و اثر مطلوب خواهد بود. خوشبختانه در لوائح تنظیم شده توسط قوه قضائیه این محدوده سنی ترسیم شده است به گونه‌ای که مسئولیت کیفری نسبی از سن ۷ سالگی آغاز و به تدریج به مسئولیت کیفری مطلق (۱۸ سالگی) ختم می‌شود؛ یعنی قبل از هفت سالگی فرد مسئولیت کیفری ندارد. با شروع ۷ سالگی مسئولیت نسبی افراد آغاز شده و تا رسیدن به سن ۱۸ سال تمام ادامه پیدا می‌کند. با رسیدن به سن ۱۸ سالگی فرد بزرگسال محسوب شده و دارای مسئولیت تام و یا مطلق کیفری خواهد بود. در ادامه به حقوق کیفری اطفال در نظام حقوقی آمریکا پرداخته می‌شود.

در نظام حقوقی آمریکا حقوق کودکان و نوجوانان متهم به بزهکاری عبارت است از:

۱- حق مصونیت از "تفتیش و توقیف بی دلیل (نامعقول)"،^۱ اصلاحیه چهارم قانون اساسی

۲- حق ملاقات با والدین و وکیل مدافع به هنگام بازداشت

۳- حق آگاه شدن طفل از ماهیت اتهام یا اتهامات وارده علیه خود و دلایل مرتبط با آن، اصلاحیه ششم قانون اساسی

۴- حق مصونیت از خود-اتهامی؛ عدم الزام متهم به شهادت دادن علیه خود، اصلاحیه پنجم قانون اساسی

1: unreasonable search and seizure

- ۵- حق سکوت در برابر اتهام
- ۶- حق برخورداری از وکیل مدافع؛ در صورت عدم توانایی مالی، حق برخورداری از وکیل تسخیری
- ۷- حق مواجهه با شهود طرف مقابل و طرح سؤال از آنها
- ۸- حق فراخواندن گواهان خود و الزام آنها به حضور در دادگاه در صورت امتناع از حضور
- ۹- حق تسریع در دادرسی
- ۱۰- داشتن این حق که دادستان اتهام وارده را " و رای شک معقول " ثابت کند؛ بزهکاری طفل متهم باید "فرا تر از شک معقول" ثابت شود، اما در سایر موارد صلاحیت دادگاه اطفال از قبیل رسیدگی به وضعیت اطفال وابسته، مورد غفلت واقع شده و ... معیار "تفوق ادله" کفایت می کند.
- ۱۱- حق مصونیت از "مجازات غیر معمول و ظالمانه"،^۱، اطلاعات هشتم قانون اساسی
- حقوقی که اطفال از آنها برخوردار نیستند، ولی شخص بزرگسال از آنها برخوردار است، عبارتند از:
- ۱- حق محاکمه توسط هیأت منصفه؛ تعداد معدودی از ایالت ها که این حق را به اطفال نیز تسری داده اند، آنرا محدود به انواع خاصی از جرائم کرده اند.
- ۲- حق آزادی به قید ضمانت یا کفالت یا وثیقه